

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

Б.Л. Розвадовський, к.ю.н., доцент, головний консультант відділу державної та громадської безпеки центру безпекових досліджень НІСД

Відповідно до статей 3, 31 Закону України «Про національну безпеку України» [1], пункту 66 Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14.09.2020 р. № 392, та пункту 3 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України», введеного в дію зазначеним Указом [2], передбачено розроблення та подання на розгляд РНБО України Стратегії забезпечення державної безпеки.

Україна стикається з дедалі більш агресивними і комплексними загрозами з боку спеціальних служб іноземних держав. Щоб передбачити і своєчасно локалізувати або усунути ці загрози, національна система забезпечення державної безпеки має виконувати такі фундаментальні ключові безпекові завдання, зокрема: виявлення, оцінка та нейтралізація діяльності спецслужб іноземних держав та їхніх можливостей в Україні; зменшення внутрішніх загроз, протидія спробам шпигунської діяльності та замовних вбивств посадових осіб; захист чутливої і секретної інформації та важливих для національної безпеки об'єктів від технічного проникнення і шпигунства.

Для формування ефективної системи забезпечення державної безпеки слід звернутися до міжнародного досвіду. Так, Стратегія національної контррозвідки США на 2020-2022 рр. [3], відкриту частину якої оприлюднив у лютому 2020 р. Національний центр контррозвідки та безпеки Сполучених Штатів, являє собою нове бачення того, яким чином держава повинна ефективно протидіяти загрозам з боку іноземних розвідок. Вона фокусується на п'яти стратегічних цілях, що охоплюють найбільш критичні області, які є об'єктами іноземного розвідувального інтересу: критична інфраструктура;

ключові ланцюги постачання; економіка; американська демократія; кібератаки і технічні операції [4].

На нашу думку, Стратегія забезпечення державної безпеки (далі – Стратегія) має визначати напрями державної політики у сфері забезпечення державної безпеки щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства та держави від загроз у сфері державної безпеки України, а також окреслювати цілі, пріоритети та очікувані результати.

До основних напрямів державної політики у сфері державної безпеки слід віднести формування ефективної загальнодержавної системи забезпечення державної безпеки та визначення її складових, приведення інституційного забезпечення державної безпеки у відповідність із рівнем загроз, а також визначення ролі та місця суб'єктів забезпечення державної безпеки, механізмів взаємодії між суб'єктами та координації їх діяльності, комплексу взаємоузгоджених заходів щодо удосконалення правового та інституційного забезпечення державної безпеки.

Поряд з аналізом реальних та потенційних загроз і викликів державній безпеці зміст Стратегії пропонується фокусувати на стратегічних цілях, що охоплюватимуть найбільш критичні області, які є об'єктами підвищеного інтересу спецслужб іноземних держав на території України. Зокрема, цілями державної політики у сфері державної безпеки є: підвищення спроможностей суб'єктів формування та реалізації державної політики у цій сфері; запобігання та припинення терористичної діяльності, усунення та мінімізація її наслідків, антитерористичне забезпечення об'єктів можливого терористичного посягання, інформаційне, наукове та інше забезпечення боротьби з тероризмом, розвиток міжнародного співробітництва у відповідній сфері; активна та ефективна протидія розвідувально-підривній діяльності, спеціальним інформаційним операціям та кібератакам; припинення проявів сепаратизму, екстремізму, діяльності незаконних збройних формувань, політично мотивованого насильства та інших зазіхань на конституційний лад.

Пріоритетами національних інтересів у сфері державної безпеки є: захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; відновлення територіальної цілісності у межах міжнародне визнаного державного кордону України; послідовна реалізація системних підходів у сфері державної безпеки; інтеграція в європейський та євроатлантичний безпековий простір. До основних напрямів реалізації цих пріоритетів слід віднести здійснення комплексних безпекових заходів, спрямованих на забезпечення

державної безпеки та захист прав, свобод і законних інтересів громадян України.

Стратегія є документом довгострокового планування, реалізацію якої передбачається здійснювати поетапно, а саме:

коригування планів стратегічних і концептуальних документів у сфері державної безпеки, що стосуються боротьби з тероризмом, кібербезпеки, контррозвідувального режиму, захисту об'єктів критичної інфраструктури;

підготовку законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо удосконалення діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки, у тому числі з урахуванням практик держав ЄС і НАТО, а також забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації;

моніторинг і контроль реалізації планових заходів визначених стратегічними і концептуальними документами, а також узагальнення та аналіз правозастосовної практики законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо забезпечення державної безпеки.

Організація роботи з моніторингу та оцінки результатів реалізації Стратегії здійснюватиметься в порядку, визначеному планом її реалізації.

Служба безпеки України разом з іншими суб'єктами забезпечення державної безпеки готуватиме річний звіт про стан виконання Стратегії, який підлягатиме оприлюдненню (окрім положень, які міститимуть інформацію з обмеженим доступом). У річному звіті має міститися інформація про поточний стан реалізації Стратегії, основні досягнення та недоліки державної політики за визначений період, а також пропозиції щодо їх усунення.

Результати моніторингу можуть бути підставою для коригування плану заходів з реалізації Стратегії. Оцінювання досягнення мети Стратегії здійснюватиметься на підставі застосування індикаторів, які зазначаються у відповідному плані заходів. При цьому мають ураховуватися громадська думка, показники соціально-економічного розвитку суспільства. Відповідальність за координацію, моніторинг і оцінку результатів реалізації Стратегії покладається на Службу безпеки України.

Стратегія є основою для розроблення інших документів у сфері забезпечення державної безпеки та нормативно-правових актів щодо розвитку складових сил безпеки України, зокрема з питань: контррозвідувальної діяльності; удосконалення механізмів боротьби з тероризмом та оптимізації повноважень суб'єктів боротьби з тероризмом; забезпечення кібербезпеки, захисту об'єктів критичної інфраструктури; охорони державної таємниці та службової інформації.

Використані джерела:

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 31. – Ст. 241.
2. Про рішення Ради національної безпеки України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020 // Офіційний вісник України. – 2020. – № 75. – Ст. 2377.
3. The National Counterintelligence Strategy of the United States of America 2020-2022. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dni.gov/index.php/ncsc-features/2741>
4. Паливода В.О. Стратегія національної контррозвідки США (2020-2022): основні загрози та пріоритети. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://niss.gov.ua/news/statti/strategiya-nacionalnoi-kontrozvidki-ssha-2020-2022-osnovni-zagrozi-ta-prioriteti>